

OPRACOWANIE PYTANIA

Wojna i rewolucja jako źródła doświadczeń człowieka. Omów zagadnienie na podstawie *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*

EPOKA

Dwudziestolecie międzywojenne

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Temat pyta, czego wojna i rewolucja uczą człowieka i jak go formują - nie wystarczy więc opisać wydarzenia, trzeba pokazać ich wpływ na dojrzewanie, poglądy i wybory bohatera. W *Przedwiośniu* doświadczenia te odzieraają Cezarego Barykę ze złudzeń, ale też czynią go człowiekiem szukającym idei naprawy świata.

SŁOWA KLUCZE POLECENIA

wojna

W powieści wojna polsko-bolszewicka 1920 roku, w której Cezary walczy jako ochotnik. Komisja oczekuje, że odróżnisz ją od rewolucji i pokażesz, co dała bohaterowi: doświadczenie wspólnoty i świadomego wyboru.

rewolucja

Przewrót w Baku lat 1917-1918: wiece, konfiskaty, głód, rzeź ormiańsko-tatarska. Dla Cezarego najpierw fascynacja, potem wstrząs - lekcja o cenie hasła.

źródło doświadczeń

To, co człowiek wynosi z wydarzeń: utracone złudzenia, nowe przekonania, zmienione wybory. Odpowiedź ma mówić o skutkach dla bohatera, nie o samych wydarzeniach.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę o tym, czego wojna i rewolucja uczą człowieka i jak formują jego wybory.
- ✓ Trzy-cztery doświadczenia Cezarego z nazwanym skutkiem: fascynacja rewolucją i jej cena (śmierć matki, rzeź w Baku), zderzenie mitu szklanych domów z Polską, udział w wojnie 1920 roku, spór Gajowca z Lulkiem.
- ✓ Kontekst pokazujący inne doświadczenie wojny lub rewolucji oraz wniosek o tym, czy takie doświadczenia dają człowiekowi odpowiedzi, czy tylko odbierają złudzenia.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Baku – początek rewolucji: młody Cezary porzuca szkołę, chodzi na wiece, chłonie hasła o wolności i sprawiedliwości i kłóci się z matką, która widzi w rewolucji zagrożenie. Doświadczenie pierwsze: rewolucja jako upojenie i bunt przeciw porządkowi ojców.
- Śmierć matki: Jadwiga Barykowa, która nocami wyprawia się po żywność i ukrywa uciekinierów, zostaje aresztowana i skierowana do ciężkich robót, gdzie umiera z wyczerpania; Cezary zostaje sam. Doświadczenie drugie: rewolucja zabiera najbliższą osobę – cena hasła staje się osobista.
- Rzeź w Baku: podczas walk ormiańsko-tatarskich w 1918 roku Cezary zostaje przydzielony do grzebania zwłok i nosi ciała pomordowanych, wśród nich pięknej młodej Ormianki. Doświadczenie trzecie: wstrząs, który odbiera rewolucji romantyczny blask i pokazuje jej ludzki koszt.
- Powrót ojca i mit szklanych domów: Seweryn, uznany za zmarłego, wraca i wywozi syna do Polski, w drodze opowiadając o szklanych domach; umiera przed granicą. Cezary wjeżdża do nędznego miasteczka i pyta, gdzie są te domy. Doświadczenie, które uczy nieufności wobec pięknych opowieści.
- Wojna 1920 roku: po przyjeździe do Warszawy Cezary zgłasza się na ochotnika do wojska i walczy z bolszewikami, ratuje życie Hipolitowi Wielosławskiemu, z którym się zaprzyjaźnia. Doświadczenie wyboru: człowiek, który zna rewolucję od środka, wybiera obronę państwa, choć nie ma co do niego złudzeń.
- Warszawa i Lulek (opcjonalnie): na zebraniu komunistów Cezary nie daje się porwać i przekonuje, że wyniszczona klasa robotnicza nie zbuduje nowego świata, ale w finale idzie w pochodzie na Belweder osobno. Suma doświadczeń: nieufność wobec każdej ideologii i samotny wybór.

KONTEKSTY DO WYBORU

HISTORYCZNOLITERACKI

POLECANY

Pokolenie Kolumbów i doświadczenie II wojny światowej

Twórcy pokolenia Kolumbów, czyli Baczyński, Borowski, Szczepański, Herling-Grudziński i Różewicz, doświadczyli okrucieństwa wojny i opisali je w swoich utworach; to przeżycie pokoleniowe odcisnęło piętno na ich wrażliwości i sumieniu. Zestaw je z Iosem Cezarego Baryki.

HISTORYCZNY

Rewolucja bolszewicka (1917) i wojna polsko-bolszewicka (1920)

Przewrót w Rosji przyniósł wojnę domową, terror i głód, a w 1920 roku Armia Czerwona ruszyła na Warszawę; pokolenie Cezarego dorastało między tymi wydarzeniami. Kontekst pozwala pokazać, że biografia bohatera jest typowa dla ludzi, którym historia zabrała młodość, i wyjaśnia, dlaczego wybiera obronę Polski, znając rewolucję od środka.

LITERACKI

Inny świat, Gustaw Herling-Grudziński

Autor opisuje sowiecki łagier, czyli system zrodzony z rewolucji, która obiecywała sprawiedliwość; jego doświadczenie to głód, praca ponad siły i próba ocalenia człowieczeństwa. Zestawienie z Baku pokazuje, dokąd prowadzi rewolucja, której Cezary przez chwilę zaufał.

LITERACKI

Zdążyć przed Panem Bogiem, Hanna Krall

Marek Edelman po doświadczeniu getta i powstania został kardiochirurgiem, by dalej „wyprowadzić Pana Boga” i ratować życie. Podobnie jak Cezary, który po Baku studiuje medycynę, pokazuje, że doświadczenie masowej śmierci może zamienić się w wybór służby życiu, a nie w zobojętnienie.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: wojna i rewolucja to dla człowieka brutalna szkoła dojrzewania – niszczą złudzenia, ale zmuszają do samodzielnego wyboru wartości.
- 2 Baku: droga Cezarego od fascynacji rewolucją do przerażenia jej skutkami – śmierć matki i widok ofiar jako punkty zwrotne.
- 3 Konsekwencja doświadczeń: nieufność wobec gotowych ideologii, konfrontacja mitu szklanych domów z realną Polską.
- 4 Udział w wojnie z bolszewikami jako świadomy wybór wspólnoty, mimo braku złudzeń – doświadczenie buduje dojrzałość obywatelską.
- 5 Kontekst: pokolenie Kolumbów – Baczyński, Borowski, Szczepański, Herling-Grudziński i Różewicz jako zapis wojny, która stała się doświadczeniem pokoleniowym, tak jak rewolucja i wojna dla Cezarego.
- 6 Wniosek: bohater ukształtowany przez historię musi sam szukać drogi naprawy świata.